ŠVENTO KAZIMIERO DRAUGIJOS LEIDINYS :—: Nr. 363

KATEKIZAVIMO METODAS.

PARAŠĖ
D-ras A. Maliauskis.

KAUNAS
„Šviesos“ spaustuvė, Jakšto gatvė Nr. 2
1923.

SV. KAZIMIERO DRAUGIJOS LEIDINYS
№ 363

KATEKIZAVIMO METODAS.

PARAŠĖ

D-ras A. Maliauskis.

Kaunas.
„Sviesos“ spaustuvė Jakšto g-vė № 2.
1923.

Katekizavimo metodas.

Įžanga.

Katekizavimas yra labai svarbus dalykas. Nuo jo daug pareina žmonių ateitis. Katekizuotojas deda pamatus visam vaiko gyvenimui. Vaikų širdis yra tinkama dirva Dievo žodžiui. Dievo žodis daro tuomet didžiausį įspūdį. Ką katekizuotojas padės, tas paprastai gyvuoja per visą to žmogaus amžių, ir daro jam įspūdžio. Tatai didis katekizuotojas Gerson'as sako: „Tautų reformą reikia pradėti nuo vaikų reformos".

Katekizavimas yra labai svarbus privatiniam žmogaus gyvenimui, nes be religijos nėra laimės ant žemės ir išganymo ateinančiame gyvenime.

Katekizavimas yra labai svarbus ir viešajam gyvenimui, nes tik religija tėra tvirtu doros pamatu, o dora yra pamatu tautos gyvenimui, įstatymams, tvarkai.

Dievo meilė ir danguose užmokesnis yra galingas akstinas ragingąs katekizuoti vaikus.

Katalikų bažnyčioje katekizavimas buvo nuo pat pirmųjų amžių.

Jau ir pats Kristus ypatingai buvo atkreipęs akį į vaikus. Apaštalai atvejų atvejais ragino tėvus auklėti savo vaikus. Antrame amžiuje katekizavimas įgija aiškesnių formų, o penktame šimtmetyje katalikų Bažnyčioj jis klestėte klestėjo. Geriausiais anų laikų kateketais buvo šv. Cyrilius iš Jeruzolimos ir šv. Augustinas Paskutiniojo veikalėlis „De catechizandis rudibus" tebėra žymus ir mūsų laikais.

Katekizavimui skiriamasis laikas buvo nevienodas. Vienur užtekdavo tik kelių mėnesių, o kitur, kaip šit Ispanijoj, katekizavimas tęsės net per dvejus metus.

Viduriniais amžiais katekizavimas daugelyje vietų stovėjo gan augštai. Tėvai buvo pirmaisiais savo vaikų katekizuotojais. Paskiau tuos pačius vaikus katekizavo klebonai arba tam tyčia pastatyti katekizuotojai. Vienur kitur sinodų buvo įsakyta, kad tėvai atvestų į katekizavimą savo vaikus pradedant nuo septintų metų.

Katekizuota taip pat ir mokyklose, ypač nuo Karolio Didžiojo laikų. Karolis Didysis nemaža pastangų dėjo, kad įvedus visuotiną religinį vaikų mokinimą. Ypatingos tuomet kreipta domės, kad tinkamai prirengus vaikus prie išpažinties ir pirmos Komunijos.

Katekizavimas ir anais laikais buvo laikomas labai svarbiu dalyku. Delto katekizmus ar katekizavimo metodus yra rašę to-

kie vyrai kaip Alkuinas (735—804) šv. Tomas Akvinietis, Paryžiaus universiteto profesorius Gersonas. Šitojo garsingas yra iš kateketikos srities veikalas „De parvulis trahendis ad Christum".

Viduriniųjų amžių katekizmo ypatybės buvo vaizdingumas išaiškinimų praktiškumas, ir didi pagarba. Katekizmo formulos laikyta anais laikais didžioje pagarboj ir pagaliaus jos vartota kaipo malda ar jos dalys. Taip šit: „Viešpatie mes Tavęs meldžiame, kad išsisaugotumėme didžiųjų nuodėmių pirma puikybės, antra godulystės ir t. t.

Ypatingą domėsį Bažnyčia ėmė kreipti į katekizavimą nuo Visuotino susirinkimo Tridente. Šitasis susirinkimas įsakė vyskupams energingai pasirūpinti, kad jų vyskupijose būtų tinkamas vaikų katekizavimas.

Nuo to laiko ėmė daugiau rastis ir katekizmų. Pats žymusis yra „Catechismus ex decreto Concilii Tridentini ad parochos Pii V iussu editus Romae 1566". Kiek ankščiau parašė labai gerą katekizmą palaimintas Petras Kanizijus „Summa doctrinae christianae". Šitame katekizme, ypač antroje pertaisytoje laidoje, kuri išėjo 1566 metais, pal. Petras Kanizijus trumpai aiškina tas tikėjimo tiesas, kurių kreivatikiai nelietė, o plačiai išdėsto tas tiesas, kurios buvo kreivatikių puolamos. Kanizijaus katekizmas buvo plačiai vartojamas per porą šimtų metų. Jo prisilaikydami rašė savo katekizmus Deharbe, Gruberis ir k.

Paminėti vertas yra kardinolo Bellarmino parašytasis katekizmas 1518 m, kurį patarė visuotinasis Vatikano susirinkimas. Beto pažymėtini yra katekizuotojai: šv. Pranciškus Salezas, B. Holzhauseris, Fleury, Lohneris, Boudonas ir k.

Kateketika aplamai imant žemai nukrito 18 amžiuje. Tuomet perdėtas racionalizmas įsiskverbė ir į katekizmą. 19 amžiaus pradžioje prasidėjo katekizavimo atgimimas. Pačiais didžiausiais anų laikų katekizavimo gaivintojais ir tvarkytojais yra Henrikas Overbergas, Jonas Hirscheris ir Augustinas Gruberis, bet didžiausio 19 šimtmetyje pasisekimo susilaukęs Deharbės katekizmas, kurs pirmą kartą buvo išspausdintas Lucernoj 1847 metais.

Paskutiniuoju laiku prasidėjo galinga srovė, sumaniusi pagerinti katekizavimą. Tai srovei vadovauja teoretikai ir praktikai. Yra du tos srovės centru: Bavarijoj—Münchenas ir Austrijoj—Viena.

Ir Münchene ir Vienoj yra susitvėrusios kateketų sąjungos, kurios turi reguliarius savo susirinkimus su labai rimtais referatais ir diskusijomis, pedagogiškai kateketiškus kursus. Tokie kursai su didžiu pasisekimu yr įvykę Salzburge, Vienoj, Münchene ir k.

Ilgų amžių prityrimas rodo gero katekizavimo svarbą. Kada tik kokioje šalyje nusmuko katekizavimas, visuomet ten ir tikėjimas silpnėjo ir dora iro. Kuomet tik geras buvo katekizavi-

mas, visuomet per tą katekizavimą perėjusiose gentkartėse krikščionybė žydėjo.

Aišku, kad svarbiausis dalykas yra geras katekizuotojas. Geras katekizuotojas gali pasiekti stebėtinų rezultatų. Blogo katekizuotojo rezultatai yra menki.

Lietuvoj, nekalbant apie išimtį, dar negalime pasidžiaugti katekizavimu. Yra dar tokių vietų, kur vaikai beveik visai nekatekizuojama. Yra daug tokių vietų, kur vaikai tiesa katekizuojama, bet visas katekizavimas yra ne kas kita, tik nesąmoningas, dvasią užmušantis ir beveik jokios naudos neatnešantis mechaniškas katekizmo formulų kalimas.

Norėdamas mūsų katekizuotojams palengvinti jų sunkų darbą ir padaryti jį naudingesniu, parašiau šitąjį trumputį katekizavimo metodą.

Osservatore Romano 13 liepos 1923 m. š. m. paskelbė Papos Pijaus XI raštą apie katekizavimą. Savo rašto pradžioje Papa primina, jog Bažnyčia turi išauklėti tautas, kad sutverti taiką Kristuje. Tas išauklėjimas įvyksta ypač per religijos mokinimą.

Jau Benediktas XV teiravos Italijos vyskupų, kaip sutvarkytas, yra jų vyskupijose katekizmo mokinimas. Pijus XI daro pastangų, kad tinkamas katekizmo mokinimas būtų įvestas visame pasaulyje.

Kad sutvarkius ir įvedus tinkamą katekizavimą, Romos kurijoj tapo įkūrta tam tyčia ypatinga įstaiga, kurios užduotis yra padėti papai sutvarkyti pasaulyj katekizavimą. Papa turi vilties, kad tame darbe jam padės viso pasaulio vyskupai, kunigai ir šiaipjau katalikai. Bet savo darbe daug pagalbos tikisi papa ypatingai iš vienuolių: „vyrų ir moterų.“ Jie turi būt ypatingu būdu tam tikslui išauklėti.

Papa pageidauja, kad būtų sutvertos ypatingos mokyklos, kur būtų rengiami katekizmo mokytojai: vyrai ir moterys.

Tokie kateketai ar kateketės būtų labai naudingi ir Lietuvoj. Kadangi kunigai turi važinėti prie ligonių ir atliktl kitus neatidėtinus darbus, dažnai atsitinka jog jie negali ilgesnio laiko patys mokyti vaikus katekizmo. Praktiškiausiai būtu, jei pats kunigas katekizmą vaikams išaiškintų, juos išklausinėtų, pamokytų, kaip prie išmoktujų tiesų ar taisyklių vaikai privalo taikinti savo gyvenimą, o katekizmą atmintinai išmokyti pavestų tinkamai prirengtam kateketui ar kateketei.

Katekizavimo tikslas.

Kateketika yra katekizavimo taisyklių sistema, kurių reikia laikytis mokinant vaikus religijos.

Visupirmu reikia žinoti, koks yra katekizavimo tikslas. Sulig to tikslo ir yra sprendžiamas klausimas, kokių dalykų vaikus mokyti ir kaip tuos dalykus vaikams aiškinti, kad jie kuolabiau pasinaudotų.

Didis kateketikos žinovas Insbruko universiteto profesorius Dr-as M. Gattereris sako kad vaikus katekizuojant, dabar reikia ne vien išdėstyti: pamatines tikėjimo tiesas, bet ir paaiškinti priedermė dalyvauti rinkimuose, balsuoti už katalikus, išrodyti papiktinimus, kilstančius iš bjaurių madų, įkalti vaikams į galvą, kad sunkus nusidėjimas yra skaityti ir remti bedieviškus raštus, priklausyti socialistų ar laisvamanių draugijoms ir t.t.

Kadangi non scholae, sed vitae discimus, katekizavimas turi būt pritaikintas laiko reikalams ir vietos aplinkybėms.

Aiškinant kokią dorybę ar kokį įsakymą, reikia pabrėžti ir paaiškinti, kas yra jos priešininkas. Sakysime dėstant pirmą, ketvirtą, šeštą. septintą Dievo įsakymą, reikia paaiškinti, kaip jiems priešinas socialdemokratija.

Prieš socializmą reikia veikti netiesioginiai: pratinant vaikus į nusižeminimą, taupumą, darbštumą, artimo meilę, socialių priedermių pildymą, įkvėpti vaikams, kad jie nebūtų veltkleidomis, nesektų madų, valdytų kūno geidulius, nesipratintų į girtuokliavimą, netaptų beširdžiais, įprastų augščiau statyti amžinas gerybes už žemiškasias.

Socializmas turi būt trumpai ir aiškiai išdėstomas bent mokiniams. Kiek paūgėjus, tikrai teks jiems susidurti su socialistų kurstymais. Jei tie jaunuoliai nebus tam tinkamai prirengti. jie nusileis kurstytojams ir daug jų pačių taps socialistais.

Dabartiniais laikais bedievystė šturmuoja jaunimą iš visų šalių: ir per susirinkimus, ir per laikraščius, ir privatiniuose pasikalbėjimuose ir mokyklose, ypač Lietuvoj, kur daugumoje mokyklų, per katalikų negirdėtą apsileidimą bei nerangumą, per nepakenčiamą mokyklų sutvarkymą, bedieviai mokytojai katalikų vaikams tikras bedievystės misijas nuolatai laiko.

Tatai anot prof. D-ro Göttlerio betariant, vaikai ar mokiniai turi būt prirengti prie to ir apsaugoti nuo pavojaus netikėjimo. Šalinimos nuo bedievių nebeužtenka, nes su jais susidurimas dažnai yra nebeišvengiamas.

Leonas XIII savo encyklikoj „Humanum genus“ įsako, kad mokiniams būtų aiškinama apie masonų sektą, kad vaikai paaugę išsisuktų nuo jos pinklių.

Katekizuotojas turi išaiškinti priekaištus, kuriuos daro tikėjimo priešininkai ir su kuriais vaikams teks susitikti gyvenime. Sakysime, „jei Dievas valdo pasaulį ir juo rūpinas, delko tiek blogo pasaulyje“ ir k. Aiškindamas ydas, kurių reikia saugotis, katekizuotojas turi čia pat nurodyti toms ydoms priešingas dorybes, kurios yra sektinos. Taip šit aiškindamas apie tinginystės pragaištingumą, katekizuotojas turi nurodyti darbštumą, jo palaimas ir tinkamai prie jo paraginti vaikus, nors katekizmetoje vietoje apie darbštumą ir nebūtų.

Kam reikalingi katekizme įrodinėjimai?

Jie yra reikalingi tam, kad vaiko tikėjimas būtų protingas ir paremtas įsitikinimu, kad paaugę vaikai mokėtų apginti savo

tikėjimą nuo priekaištų, kuriuos daro tikėjimo priešininkai. Juo labiau vaikas yra įsitikinęs, kad jo tikėjimas yra tikras, juo labiau jį brangina.

Įrodymai vaikams turi būt aiškūs, elementariai. Reikia privesti įrodymų nedaug; bet tinkamų. Vienas aiškus ir griežtas įrodymas yra geresnis už dešimtį neaiškių ar negriežtų.

Išaiškinimas priešininko klaidų turi būt pilnai įtikinantis, kitaip jis gali daugiau pakenkti, negu naudos atnešti.

Atgulusiųjų į grabą klaidų aiškinimas vaikams yra tuščias laiko gaišinimas. Tuščias būtų brangaus laiko gaišinimas, jei katekizuotojas imtų vaikams aiškinti sakysime, arianizmą, ar nestorianizmą, ar eutichianizmą ar kitokias kreivatikystes, kurių jau nebėra arba su kuriomis vaikams neteks susidurti gyvenime.

Reikia aiškinti tos klaidos, kurios dabar yra gyvenime, kurios mus apsupa ir griauja ypač pamatines tikėjimo tiesas. Tas tiesas reikia stipriai ir aiškiai pamatuoti. Tokiomis pamatuotomis tiesomis yra Dievo buvimas, Dievo apveizda, Kristaus Dievystė, sielos buvimas, tikėjimo reikalingumas ir k. Reikia pamatuoti svarbesniasias tikėjimo tiesas, bei doros pamatiniuosius dėsnius.

Ten, kur tiesa turi būt apginta nuo netikėlių, reikia vartoti proto argumentus. Tos tiesos, kurios nėra netikėlių puolamos, kurias visgi reikia pamatuoti, kad sustiprinus vaikų tikėjimą, tas pamatavimas turi būt remiamas ypač Dievo apreiškiančio autoritetu, Bažnyčios nutarimais, šv. Tėvų žodžiais ir tik antroje ar trečioje eilėje-protu. Toks argumentavimo būdas yra reikalingas tam, kad vaikas nuo pat mažens įprastų viršgamtiškuose dalykuose labiau pasitikėti Dievo apreiškimu negu savo protu..

Norint sustiprinti vaikų tikėjimą, katekizuotojas privalo nevien tinkamais argumentais paremti tikėjimo tiesas, bet ir stengtis sužadinti vaikuose tikėjimo aktus: Vaikai turi įprasti tikėti į viršgamtiškas tiesas ne delto, kad jos būtų savaime aiškios ir suprantamos, bet delto, kad Dievas taip apreiškė, kad vaikai turėtų tikrą malonumą pasiduoti paties Dievo vadovavimui.

Yra tokių katekizuotojų kurie pasitenkina mechanišku kalimu. Išmokinę atmintinai katekizmo formulas nors vaikai jų ir nesupranta, tokie kateketai mano tinkamai išpildę savo užduotį, gerai išmokinę vaikus katekizmo. Toks mokinimas yra blogas ir nenaudingas. Toks mechaniškas kalimas užmuša vaikų dvasią, padaro katekizmą neapkenčiamu, o naudos beveik jokios neduoda. Tai bereikalingas vaikų kankinimas.

Vaikai reikia taip mokyti katekizmo, kad jie suprastų. Atitrauktos katekizmo formulos vaikams yra sunkiai arba visai nesuprantamos. Katekizmo tiesas vaikai daug lengviau supranta, jei jas konkrečiai išaiškini. Tas paaiškinimas yra tuo reikalingesnis, juo vaikų protas yra dar nesubrendęs ir neišlavintas.

Atitrauktas katekizmo tiesas geriausiai vyksta paaiškinti, jei jas vaikams išvedi iš šventosios istorijos. Šventoji istorija yra geriausia priemonė paaiškinti katekizmui. Ji yra tikru katekizmo

papildymu. Jei pradedi nuo istorijos, vaikai labiau domis, aiškinimas tuomet yra daug suprantamesnis, nes jis pasirodo konkretiškoje formoje.

Sakysime nori išmokinti vaikus žegnotis. Kad mokinimas būtų neatitrauktas bet vaizdus, konkretiškas ir vaikams įdomus bei suprantamas, nusivesk juos prie kryžiaus, kur Kristaus figura prikalta. Rodydamas kryžių ir prikaltąją figurą, aiškink, kaip Kristus už mus ant kryžiaus numirė, kad Jis mums per kryžių visokias palaimas suteikia, kad kryžius yra ginklas, kurs mums padeda nugalėti sielos priešininkus.

Sakysime kalbi vaikams apie Šv. Trejybę, apsakyk jiems apie Kristaus krikštą, kuomet pasirodė visi trys Šv. Trejybės asmenys. Mokindamas vaikus, kaip reikia nusižeminti prieš pat Komuniją, apsakyk apie Kapernaumo šimtininką, kurs laikė save nevertu, kad Kristus ateitų į jo namus. Jei aiškini vaikams, kas yra tvirtas tikėjimas, kaip jis yra būtinai reikalingas, apsakyk apie moterį kananietę, kuri pilnai buvo įsitikinusi, kad taps sveika, jei tik palies bent Kristaus rūbų krašto; apsakyk apie pirmųjų amžių kankinius, nupiešk konkrečiai jų kančias ir mirtį už tikėjimą, paaiškink, kad jie bevelijo visas tas baisybes iškênteti, negu atsisakyti nuo tikėjimo.

Aiškindamas apie moterystės sakramentą, apsakyk apie jaunojo Tobio moterystę, arba apie Marijos ir Juozapo, arba apie sutvėrimą Jievos.

Kad vaikai suprastų paleistuvystės baisumą, apsakyk, kaip Dievas už ją baudžia, kaip Jis nubaudė Sodomą, Gomorą, visą pasaulį tvanu ir t. t.

Jei nori vaikams tinkamai išaiškinti gailestį už nuodėmes, imk pavyzdžiui šv. Petrą. Trumpai ir aiškiai papasakok, kaip Kristus ypatingai jį mylėjo, kaip jis Kristaus užsigynė tuomet, kad Kristus už jį kentėjo kančias ir ėjo numirti, kaip Kristus meilingai pažvelgė į nusidėjusį šv. Petrą, kaip tuomet Petras suprato blogai padaręs, suprato Kristaus meilę, ėmė nebeapkęsti savo nuodėmės ir graudžiai verkti, kad savo nuodėme įžeidė savo Išganytoją.

Iš to apsakymo išvesk visą gailesio paaiškinimą. Delko šv. Petras verkė! Delto, kad jam širdis skaudėjo. Delko jam širdis skaudėjo? ir tt. Žiurėkite, vaikai, kada jums taip širdį skaudės dėliai padarytųjų nuodėmių, tuomet turėsite gailestį. Taigi gailestis yra širdies skausmas ir neapkentimas nuodėmių.

Tokiu būdu reikia aiškinti ypač tos tiesos, ar reikalavimai, kurie sunkiau suprantami.

Senojo Įstatymo pavyzdžiai ir tipai yra mokinami dar ir tam, kad jie aiškiai rodo į Kristų.

Mokiniai, matydami, kad pranašystės išsipildė Kristaus asmenyje, sustiprėja tikėjime. Vaikai mato, kaip Senojo Įstatymo pavyzdžiai ar tipai aiškiai išreiskia Naujojo Testamento tiesas ar apeigas. Sakysime Juozapas, kurs brolių buvo parduotas, ženklina Kristų, kurs taippat buvo parduotas ir tt.

Katekizavimo užduotis yra dvejopa: 1) išmokinti vaikus krikščioniško mokslo, suteikti jiems reikalingų žinių iš tikėjimo srities, ir 2) krikščioniškai išauklėti vaikus, išlavinti jų valią, uždegti juose Dievo meilę.

Nuo pat krikščionystės pradžios iki šiol Bažnyčia suprato katekizavimą ir kaipo mokinimą tikybos tiesų ir kaipo auklėjimą. Vienas mokinimas be auklėjimo yra nepilnas, yra tik dalis katekizavimo.

Sulig dvejopos katekizavimo užduoties ir taisyklių sistema arba metodas susideda iš dviejų dalių, būtent: kaip suteikti vaikams krikščioniškojo mokslo žinių ir antra, kaip išauklėti vaikų valią.

Praktikoj mokinimas ir auklėjimas turi būt tampriai supinti su kits kitu. Jei čia mes kalbame atskirai apie mokinimą ir atskirai apie auklėjimą, tai tik dėliai rašymo metodo, kad skaitytojui būtų aiškiau išdėstytas dalykas.

I SKYRIUS

Kaip teikti vaikams krikščioniškojo mokslo?

Norint tinkamai suteikti vaikams krikščioniškojo mokslo, katekizuotojas turi žinoti ne vien patį Kristaus mokslą, bet ir metodą, kokio reikia laikytis, mokinant katekizmo.

Mokinimas yra dvejopas: intensyvus ir ekstensyvus. Mokinimas ekstensyvus yra tuomet kada mokytojas stengias suteikti kuo daugiausiai žinių; nors ir paviršutiniškai. Mokinimas intensyvus yra tuomet, kada mokytojas ne tiek stengias daug žinių mokiniams suteikti, kiek tas teikiamasias žinias pagilinti, kad mokinys žinotų ne vien, jog Dievas yra, bet ir sugebėtų įrodyti Dievo buvimą, kad mokinys patektų į gyvenimą prirengtas, apginkluotas.

Katekizuotojas privalo dėti visas pastangas, kad svarbesnieji dalykai būtų gerai vaikų išmokti. Daug naudingiau bus, jei vaikas gerai žinos bent reikalingesniuosius dalykus, negu apgraibais, kad ir daugybes dalykų.

Kad katekizmas būtų geras, jis turi būti teisingas teologijos žvilgsniu. Krikščioniškas mokslas ten turi būt tyras, be klaidų. Katekizmo kalba turi būt aiški ir griežta. Jei katekizme nebus aiškumo ir griežtumo, besimokindami vaikai įgys neaiškios arba klaidingos nuomonės apie tikėjimą.

Katekizuotojas turi gerai išmokyti vaikus **bent svarbesniųjų religijos tiesų bei reikalavimų, su kuriais teks nusidurti gyvenime.** Delto katekizavimas bent dalimi mainos sulig vietų ir laiko aplinkybių.

Reikia atsižiūrėti į tas klaidas, kurios yra sėjamos ir į tas tiesas, kurios yra griaunamos.

Reikia stipriau pamatuoti ypač tas tiesas, kurios yra priešininkų puolamos. Anot vyskupo Ketteler'io betariant, katekizavimo užduotimi yra iš vaikų prirengti Kristaus kareivius, kurie galėtų pasekmingai kovoti su Kristaus palikto tikėjimo priešininkais.

Dėstant palyginimus, reikia vaikams išaiškinti ir jų mistiškąjį ar simboliškąjį turinį ar reikšmę, išaiškinti tiesą, kurią reiškia tie palyginimai.

Kateketa privalo vaikus gerai išmokyti melstis: persižegnoti, Tėve mūsų, Sveika Marija, Tikiu į Dievą Tėvą, tikėjimo, vilties, meilės ir gailesčio aktus, rožančių ír tt., išaiškinti svarbesnias katalikų Bažnyčios apeigas.

Reikia vaikai įpratinti taip melstis, kad jų malda būtų Dievui tinkama, kad besimelsdami neskubėtų, nenutrauktų žodžių, bet melstųs palengvėl, dievotai, domiai. Malda turi eiti iš širdies, o ne būti mechaniška.

Katekizuotojas turi išmokyti ir įpratinti vaikus, kad jie gerai atliktu išpažintį, kad neslėptu nuodėmių, kad gerai suprastų visas išpažinties dalis, įpratinti vaikus kasdien daryti sąžinės sąskaitą, gailestį ir tvirtą pasižadėjimą.

Kad vaikai galėtų suprasti katekizmą ir jo paaiškinimą, kalba turi būt aiški, trumpa, bet ne vulgariška. Ji turi būt vaizdinga taip, kad vaikas bent savo vaidentuvėj matytų veikiančiuosius asmenis ir jų darbus. Reikia plačiai naudotis vaiko vaidentuve, nes tuomet vaiko protas aiškiau supranta dalyką.

Pradėk konkretiškais dalykais ir nuo konkrečių eik prie atitrauktų.

Kad padaryti religijos aiškinimą vaizdingu, reikia parodyti paveikslus aiškinant Senojo ir Naujojo Įstatymo istoriją, išrodyti su paaiškinimais bažnyčios paveikslus, ypač kuriuos vaikas visuomet matys savo bažnyčioj (šventųjų stovylas, šventus indus ir t. t.), privesti visokius pavyzdžius, kuriuos reikia imti iš Šventraščio, iš Bažnyčios istorijos, iš šventųjų gyvenimo ir t. t.

Jei mokiniai yra labiau išsilavinę, kaip šit augštesniuosiuose mokyklų skyriuose, galima vartoti kiek daugiau ir atitrauktų išsireiškimų.

Nereikia aiškinti to, kas yra suprantama, o tai, kas yra nesuprantama, reikia paaiškinti trumpai ir suprantamai. Reikia paaiškinti tuos žodžius, kurie yra nesuprantami, istoriškus asmenis, sakysime, kas buvo Annas, Kaifas, Pilotas ir tt.; žydų papročius tikybos, doros, pilietybės, naminio gyvenimo srity, sakysime: pagalvinis mokestis, muitininkas, verkėjos, kaip buvo statomi žydų namai, grabai ir tt.; žymesniasias vietas: Betlejus, Nazaret, Jeruzolima, kokie buvo keliai ir tt.; gamtą: figos, kupranugariai, alebastras ir tt. Žodžiu sakant, reikia paaiškinti visa tai, ko mokiniai nesupranta, o kas jiems būtų naudinga žinoti.

Aiškinant reikia vengti digresijų ir nekalbėti de omnibus rebus et quibusdam aliis. Paaiškinimas turi būt pritaikintas vaikų išsilavinimui. Paaiškėjus, jog vaikai dalyką suprato, tolimesnis aiškinimas yra bereikalingas. Jei vaikai nesuprato, reikia aiškinti kol jie tai supras.

Reikia pasistengti, kad kiekviena pamoka, butų vaikui atskiras dalykas.

Pradedant pamoką, reikia gerai pakartoti tai, kas buvo vakar mokyta. Tas padeda vaikui pamatyti sąryšį tarp vienos ir kitos katekizmo dalies, kitaip vaiko žinojimas yra panašus į namus, kurių sienos yra padarytos iš plytų, bet tos plytos yra palaidos, atskiros, nesujungtos vopna ar cementu.

Pradėdamas katekizavimo lekciją, kateketa turi prirengti vaikų ūpą, kad būtų palinkę mokytis. Tam reikia sujungti šitąją pamoką su praėjusiaja, konkrečiai nurodyti jos tikslą ir to tikslo svarbą, pradėt nuo atatinkamos istorijos. Sakysime, katekizuotojas, norėdamas aiškinti penktąjį Dievo įsakymą, tepradeda savo aiškinimą apsakydamas vaikams Kaino ir Abelio istoriją.

Jei nori išmokinti vaikus ar šiaip jau žmones, Dievą mylėti, pradėk nuo to, kad jiems nereiktų delto nuobodžiauti. Reikia pasistengti, kad padarius mokiniams katekizmą lengvą ir malonų. Reikia pašalinti visa tai, kas tą mokinimos bereikalingai apsunkina. Tokiu bereikalingu nemalonumu yra per ilgas be pertraukų mokinimas, mokinimas šaltoje, nešvarioje, nepatogioje vietoje, mokytojaus piktumas, nemalonumas, pasityčiojimai, pajuokimai, ar pagaliaus mušimai, nemokėjimas vaikams išaiškinti dalyko, mechaniškas kalimas, reikalavimas, kad vaikai išmoktų dalykus atmintinai, nors jų ir nesuprasdami, svetima, neaiški mokytojaus kalba. Tuomet katekizmas yra sunkiu vaikams jungu, kurs juos atstumia ne vien nuo katekizmo, bet ir nuo religijos. Kaip norite, kad vaikas imtų mylėti Dievą ir Jo mokslą, jei tas mokslas yra toks sunkus.

Katekizmo mokinimas reikia paįvairinti pertraukomis, tinkamais žaidimais, saldainių bėrimais, kad vaikai galėtų jų pasigaudyti ir tt.

Daug geriau pasiseka katekizmo mokinimas, jei kateketa sugebėjo pagauti vaikų širdį ir tapti jų mylimu, tuomet jo žodžiai daro į vaikus daug didesnę įtekmę. Katekizuotoją ypač kunigą vaikai laiko augštesne, šventesne esybe. Tą patį turi rodyti ir kateketo darbai, ir jo pasielgimas.

Katekizuotojas turi vaikams ne vien aiškinti, bet ir klausinėti. Tuo yra sukeliamas vaikų domėsys ir tuo gali žinoti, ar vaikas suprato paaiškintąjį dalyką, ar ne. Reikia saugotis, kad vaikas nekartotų mechaniškai nesuprasdamas. Delto, jei vaikas paklaustas arba pakartodamas nepasakė kokio atsakymo ištisai, bet tik jo dalį, nereikia tuomet vaikui sakyti: kalbėk šitaip, bet reikia vaikui pastatyti tokį klausimą, kad praleistąją dalį jis pats atsakytų. Pavyzdžiui, kateketas paklausė vaiko: kas yra sakramentai? Vaikas atsakė: regimi ženklai, bet nepasakė kad jie yra Kristaus įstatyti, ir kad per juos gauname Dievo malonę. Norėdamas, kad apleistąją dalį vaikas pasakytų, kateketas tepaklausia: kas įstatė sakramentus? ką gauname per sakramentus. Vaikas atsakys kad juos įstatė Kristus, kad per sakramentus gauname Dievo malonę.

Tinkamais klausimais reikia išgauti, kad vaikas iš žinomų jam dalykų padarytų išvadą, arba kad pritaikintų praktiškojo gy-

venimo įvykius prie išmoktųjų katekizme taisyklių. Taip šit iš Adomo ir Jevos nusidėjimo galima išvesti, kas yra nusidėjimas. Iš palyginimo apie neteisingą turtuolį ir teisingą Lozorių galima vaikus pamokyti, kad žmogaus siela nemiršta, kad Dievas yra teisingas, kad reikia gerų darbų. Tokiu būdu vaikas įpranta galvoti, kiek tai yra vaikui prieinama, išmoksta katekizmą ne mechaniškai, bet suprasdamas.

Klausimai turi būt daromi ne tokie, kurie tik atėjo į galvą, bet reikia klausinėti planingai.

Klausimai turi būt statomi protingai. Reikia klausti to, ką vaikas gali ir privalo atsakyti. Nereikia klausinėti to, ko nesi aiškinęs, kitaip mažėja vaikų energija. Nereikia pasiduoti palinkimui klausti tik geresniųjų vaikų, o kurie blogai mokinos neklausinėti. Tuomet silpnesnieji lieka neišmokyti. Reikia elgtis kaip tik priešingai. Ypatingu būdu reikia klausinėti silpnesniuosius.

Klausimą reikia statyti visiems ir kada jau visi pagalvojo, tuomet reikia paklausti vieno. Tokiu būdu yra palaikomas vaikų domesys, nes tuomet kiekvienas žino kad gali būti paklaustas. Jei vienas yra klausiamas, kitas ar visi kiti turi būt paskirti pataisytojais.

Sunkesniuosius klausimus reikia palikti gabesniesiems, kad tokiu būdu juos dar labiau paraginus į mokslą.

Klausimai turi būti trumpi, aiškus ir griežti. Tokiais privalo būt ir atsakymai. Negalima pasitenkinti atsakymu „taip“ arba „ne“. Tuomet visai neaišku, ar vaikas suprato dalyką ar ne.

Reikia vaikų klausinėti, ypač pakartojant, ne tais pačiais klausimais, kurie yra katekizme, bet kitais. Dažnai pasitaiko, kad vaikas tegali atsakyti, jei yra klausiamas katekizmo klausimais, o kitaip neatsako. Tai parodo, kad vaikas katekizmo nesupranta.

Reikia duoti įvairius klausimus apie tą patį dalyką, norint priversti vaiką mąstyti, kad jis suprastų tai, ką jis mokinas.

Reikia saugotis tokių klausimų, kurie sukeltų vaikų mintyse abejojimą apie kokias nors tikėjimo tiesas.

Vaikų atsakymai privalo būti taipogi tvarkoje. Niekuomet negalima leisti, kad kas atsakinėtų neklaustas, arba už kitą, arba paklaustajam pasakytų.

Jei paklausti vaikai neatsako, nereikia jų barti, bet pažiūrėti koki yra to priežastis, gal yra netikęs nesuprantamas pats klausimas, delto reikia kitaip paklausti.

Kada vaikai suprato katekizme dėstomasias tiesas, tuomet jie turi išmokti jas atmintinai. Katekizmo užduotis yra praktiškas išmokinimas tikėjimo ir doros tiesų, kuriomis reiks visą gyvenimą gyventi.

Vaikas turi išmokti atmintinai; sulig teksto, kurs yra katekizme. Jis privalo visuomet turėti atmintyje tikrą mokslą. Tikėjime griežtumas yra būtinas. Dažnai pasitaiko, kad vieną kitą žodį pakeitus, pasikeičia ir pati prasmė.

Kad vaikas galėtų gerai išmokti, niekuomet nereikia užduoti perdaug. Geriau mažai, bet gerai, negu daug, o blogai. Ne-

reikia užduoti atmintinai mokytis tokių dalykų, kurie nėra būtini ir gyvenime nepasitaiko. Niekuomet negalima versti vaikų išmokti atmintinai tokių dalykų, kurių jie nesupranta, o tik tuos, kuriuos tinkamai išaiškinus suprasti gali.

Reikia vaikai pamokinti, kaip mokintis atmintinai; perskaičius klausimą ir jau išaiškintą atsakymą, reikia atsakymą permąstyti bent kelis kartus, ir dalykas bus išmoktas be tų didžių dvasią užmušančių kalimų.

Norint gerai išmokti tikėjimo tiesas, reikia jas daug kartų pakartoti. Kasdien pradedant pamoką reikia pakartoti tai, kas buvo išmokta vakar. Pabaigus kokią atskirą katekizmo dalį reikia ją visą pakartoti. Žodžiu sakant reikia nesigailėti pakartojimų, nes jie yra labai naudingi. Daug kartų pakartojant vaikas tiesą geriau supranta, ir tiesa palieka galvoje ilgam laikui. Reikia tai atsiminti, kad geriau yra išmokti kad ir ne tiek daug, bet tik gerai. Jei vaikas bus greitai išmokęs patiems egzaminams, žinokite, kad jis taippat greitai ir užmirš. Pakartojant reikia reikalauti, kad vaikas mokėtų dalyką ne vien katekizmo žodžiais, bet ir savaisiais atpasakoti, kad jis žinotų ne vien patį katekizmą, bet ir jo paaiškinimą.

Pakartojimas yra reikalingas tam, kad mokiniai gerai išmoktų bent svarbiausias tikėjimo tiesas, ypač tas, kurios yra reikalingos išganymui. Jei vaikas jų nežino, jis neturi būtinų išganymui priemonių. Paкartojant taippat reikia ypatingą domėsį atkreipti ir į tas tiesas, kurios yra tikėjimo priešininkų puolamos.

Vaikams aiškinant reikia prisilaikyti tos tvarkos, kuri yra katekizme, kad neišeitų katekizmas sau, o aiškinimas sau. Per aiškinimą ir pakartojimus katekizmas turi įeiti į vaiko protą ir į jo kraują.

Dėstant vaikams religiją, reikia laikytis koncentracijos metodo, kurs yra šitoks:

Mokiniams katekizmas yra trejopos rūšies: trumpasis, vidutinysis ir platusis. Praktika parodė, jog yra labai naudinga, kad vidutiniajame katekizme būtų ir tie klausimai ir taippat suformuluoti, kurie yra ir trumpajame, o plačiajame, be kitų, kad būtų įdėti ir tie klausimai, kurie yra trumpajame ir vidutiniajame, ir kad jie būtų taippat suformuluoti. Tas pakartojimas yra būtinas, nes kitaip vaikai užmiršta ir pačius svarbiuosius tikėjimo dalykus.

Reikia sujungti vienos tikybos mokslo dalys su kitomis. Sakysime, aiškindamas Kristaus atsikėlimą, kateketas tesujungia su aiškinimu Velykų ir jų ceremonijų, aiškindamas penktą įsakymą teapsako ir apie Kainą bei Abelį, aiškindamas šeštą įsakymą papasakok apie Sodomą ir Gomorą ir t.t.

Kaip katekizmą, taippat ir šventąją istoriją aiškinant, reikia pradėti pakartojimu praėjusiosios pamokos, kad tokiu būdu pasidarytų ryšys tarp vienos ir kitos pamokos. Pradedant naują pamoką reikia nurodyti jos tikslą. Tikslą nurodant reikia vartoti

aiškius, konkretiškus sakinius išreiškiančius matomus ar girdžiamus dalykus. Taip sakysime: „Aš šiandien jums papasakosiu, kaip Kainas užmušė savo brolį Abelį, arba, kaip izraelitai ėmė garbinti aukso veršį, arba: Šiandien aš jums papasakosiu labai įdomų dalyką, kaip Kristus iš numirusių prikėlė Lozorių. Iš to papasakojimo galėsite aiškiai suprasti, kad Kristus yra Dievas".

Plačiai ir aiškiai išpasakojus istoriją, reikia vaikų paklausinėti, kad jie atkartotų. Ir aiškinime, ir klausimuose, ir atsakymuose reikia vengti žodžių „jis", „jie", „tas", „tie", ir t.t. Reikia dalykas vadinti jų vardais.

Paklaustieji vaikai gali pakartoti istoriją atsakymais, o ne būtinai pasakojimu. Ko vaikas pakartodamas nepasakė, kateketas turi tinkamais klausimais išgauti tai iš vaiko. Taip šit. Diena, pavadino šviesą, o tamsą—naktimi. Kateketas klausia: kaip Dievas pavadino šviesą? Vaikas atsako: Dievas pavadino šviesą diena. O kaip Dievas pavadino tamsą? Dievas pavadino naktimi. Paskiaus mokinys tegu pats pasako ištisą sakinį: Dievas pavadino šviesą diena, o tamsą naktimi.

Taip reikia perklausinėti visą istoriją. Perklausinėjus, reikia visus atsakymus surišti į vieną istoriją arba apsakymą.

Atsakinėti gali arba pavieniai vaikai, arba visas jų būrys. Jei vaikai atsakinėja pavieniui, reikia, kad visupirmu istoriją pakartotų gabesnieji mokiniai, paskiau vidutinieji ir galop silpnesnieji.

Iš kiekvieno šventosios istorijos apsakymo reikia padaryti atatinkamą išvadą. Sakysime išdėstei, kaip Kristus Naimo miestelyj prikėlė iš numirusių našlės sūnų. Iš to padaryk išvadą, kad Kristus yra tikras Dievas, nes tik Dievas tegali prikelti numirėlį.—Ta istorija taippat parodė kad Kristus yra gyvybės ir mirties Viešpats, kad Kristus yra gailestingas ir t.t.

Padarius tinkamą išvadą būtinai reikia istorija pritaikinti vaikams. Sakysime, aiškinai istoriją, kaip Kainas užmušė Abelį, atkreipk vaikų domėsį, prie ko veda pavydas, ir tinkamu būdu paragink juos, kad saugotūs pavydo, kuris ne vien pats yra blogas, bet ir atveda prie kitokių baisybių.

Pritaikinimas ar naudos išvedimas turi būt ne abstraktiškas, ne generaliais, nublukusiais išsireiškimais, kaip šit: vaikai būkite geri, bet konkretiškas, išplaukiąs iš apsakymo, trumpas, aiškus, individualis sakysime, tai parodo jog turite saugotis neapykantos. Ne sakyk: „reikia nemeluoti", bet „tu ar jūs privalote nemeluoti".

Jei aiškinant šventąją istoriją, yra rodomi šventieji paveikslai, jie reikia parodyti istoriją papasakojus, kitaip vaikų domėsys bus atitrauktas nuo pasakojimo. Paveikslą parodęs, valandėlę nesakyk nieko, tegu pasisotina pats vaikų žingeidumas. Po valandelės klausinėk pačių vaikų, nurodydamas pirma patį svarbųjį paveikslo asmenį, tegu jie patys papasakoja, ką jie žino apie jį

paskiau apie antraeilius paveikslo asmenis ir dalykus. Ko vaikai patys neįstengė, tai tepaaiškina jiems katekizuotojas.

Mokindamas kokią maldą kaip šit: „Tėve mūsų“, ar kokią giesmę kateketa balsu ištisai perskaito tą giesmę ar maldą, paskiaus balsu, neskubėdamas perskaito tos maldos ar giesmės pirmąjį sakinį ir jį išaiškina. Taip išaiškinęs visą maldą ar giesmę, jis pasirūpina, kad vaikai išmoktų ją atmintinai.

Tas metodas vadinas analitiškai psychologiškas. Sintetiško metodo besilaikant vaikams katekizmas yra mažiau suprantama, nes jis pradeda abstaktišku, kad pasiektų konkretišką. Psichologiškas gi arba analitiškas metodas, pradeda konkretišku, kad pasiektų abstraktišką.

Jei mokytojas laikos sintetiško metodo, vaikai mažiau tesupranta, sunkiau išmoksta ir greičiau užmiršta. Delto didis katekizavimo žinovas Stieglitz sako: „Kadangi sintetiškasai metodas yra psichologiška. ir pedagogiška klaida, delto mes jį atmetame„. Analitiškasai metodas yra psychologiškas. Jis pradeda vaizdais ir eina prie sąvokos. Jis duoda vaikų protui daugiau progos pratintis į galvojimą, kiek jis vaikui yr prieinamas.

Katekizmo mokinimos, analitiškojo metodo besilaikant, yra vaikams įdomesnis, jie greičiau išmoksta, geriau supranta ir ilgiau atsimena, nes čia veikia toje pat pakraipoje visos vaikų sielos pajėgos.

Čia yra lavinama vaiko atmintis, nes išaiškinus vaikams mokinamąjį dalyką, išklausinėjus. kad jie tą dalyką tinkamai pakartotų, vaikai jį mokinas atmintinai.

Čia yra lavinamas vaikų protas tuomi, kad išmoktosios katekizmo taisyklės čia pat turi tapti gyvenimo rodykle ir mastu, kuriuo vaikas privalo matuoti savo veikimo gerumą ar blogumą. Tam kateketa turi privesti pavyzdžių iš vaikų gyvenimo ir duoti jiems spręsti, ar tas privestasis veikimas sutinka su katekizme išmoktosiomis taisyklėmis, ar ne, ar jis yra geras ar blogas.

Čia yra lavinama ir vaikų valia.

II SKYRIUS

Kaip lavinti vaikų valią?

Kateketa privalo įpratinti vaikus, kad jie krikščioniškai gyventų, įpratinti juos į krikščioniškas dorybes. Tos valios išauklėjimas yra taippat svarbus, kaip ir pačių tikėjimo tiesų išmokinimas. Juk žmogus yra tuo malonesnis Dievui, juo labiau ištobūlintą turi valią.

Kad paties mokinimo neužtenka, tai yr įrodę pagaliaus ir mokslininkai ne kunigai. Didis jaunimo auklėtojas Fr. W. Förster'is sako, kad manymas, jog mokinimas yra ir auklėjimu, yra didžioji 18 amžiaus klaida, kuri dar ne visai iki šiol tedingo. Kas žino gyvenimą, tas žino, kad ta 18 amžiaus nuomonė yra neteisinga. Mokslas gali pagaliaus kenkti jei jis nėra sujungtas su valios auklėjimu (Jugendlehre, Einleitung, 1.6 ir sek).

Francūzų žymus mokslininkas Descuret jau 1852 metais kalbėjo: „Europos kalėjimų ir ligoninių statistikos rodo, kad pamišimas, nusižudymai ir kitokios piktadarystės daugėja apšvietai besiplatinant“ (*Descuret*, La medicine des passions. Paris 1852). Lygiai tą patį kalba ir didis vokiečių mokslininkas, Berlyno universito profesorius Adolfas Wagneris. (Statistisch-antropologische Untersuchungen. Hamburg 1864, l. 196). Anot žymaus vokiečių kateketo Hirscher'o mažai tenuveikė tas kateketa, kurs teišmokino vaikus tikėjimo tiesų ir doros taisyklių, o vaikų valios neišauklėjo. (Besorgnisse hinsichtlich der Zweckmässigkeit unseres Religionsunterrichtes. 62)

Lavinant vaikų valią, lenkiant ją prie gero, reikia privesti galingai veikiančių motivų. Vaikams labai didžią galybę turi pavyzdys. Tatai, norint vaikus patraukti prie doro, sakysime prie skaistybės, reikia jiems papasakoti apie skaisčią Zuzaną arba apie Juozapą parduotą į Egiptą, kaip jis atmetė savo ponios gundinimus, sakydamas: „Kaip aš galiu daryti tokį blogą?“ Reikia sužadinti vaikų sąžinę. Taip pavyksta privedant gerus pavyzdžius. Tinkami pavyzdžiai naturaliai žadina meilę gero ir neapykantą blogo.

Norint išlavinti vaikų valią, reikia uždegti jų norą elgtis taip kaip to iš jų reikalauja išmoktosios katekizme taisyklės. Kitaip įgytasis vaikų mokslas netures vertės. Vaikai turi būt pratinami tvarkyti savo gyvenimą pažintuoju Kristaus mokslu, viską matuoti viršgamtišku mastu . Tegu tuo mastu jie visuomet matuo ja, ko verta yra melagystė, tėvų neklausymas ir tt.

Pratinti vaikus į gerą galime kad ir šitaip. Sakysime, nori kad vaikai visuomet atsimintų, jog Dievas yra visur ir viską žino, apsakyk jiems istoriją, kaip broliai pardavė Juozapą pirkliams, Juozapo tėvas to nematė ir nežinojo, bet tai matė ir žinojo dangiškasis tėvas t. y. Dievas. Kas matė Kaino nusidėjimą? Kas matė, kada jūs pasislėpę blogai darėte, kada bažnyčioj tik lūpomis besimeldėte, o jūsų mintys kaž kur lakstė? Kad tu esi nuliūdęs, kas tave mato? apie ką tu privalai mislyti kuodažniausiai? ir tt.

Ypatingai reikia stengtis, kad vaikai įprastų taikinti prie Dievo mokslo dabartinį savo gyvenimą. Jei katekizuotojas tepratins vaikus taikinti prie išmoktųjų taisyklių tik ateinantį gyvenimą, jis pasielgs, kaip anas neįšmintingas žmogus, kurs renka medžiagą namams statyti, bet niekuomet nepradės to statymo.

Tiesa, reikia pratinti vaikus taikinti prie išmoktojo mokslo ir ateinantį gyvenimą., klausiant pav. ar valia prisidėti prie blogų, bedieviškų draugijų, skaityti bedieviškus raštus, vaikščioti po vakaruškas ir t.t., bet tai tik antroje eilėje.

Arba vėl kada kalbi, sakysime apie Kristaus nuplakimą, ar apie pragarą, primink vaikam, už kokius nusidėjimus tai yra.

Mokinant katekizmą ir šventą istoriją reikia daryti toks taikinimas kuodažniausiai.

Mokinimą galį pabaigti kokia tinkama malda, ar giesmė ar sužadinimu tikėjimo, vilties ir gailesčio aktų.

Norint vaikus gerai išauklėti, reikia įpratinti, kad jie veiktų dėlei tinkamų motivų. Tokiais motivais yra Dievo meilė, amžinas užmokesnis, amžinas pragaras ir t.t. Iš jų visųsvarbiausis ir visųįpratintinasis motivas yra Dievo meilė.

Nuo įpratinimo veikti delei viršgamtiškų motivų labai daug pareina tinkamas vaiko valios išauklėjimas. Juk nuo motivų labai daug pareina ir pats veikimo gerumas.

Tiesa, etika skelbia, kad veikimo gerumas pareina nuo trijų dalykų: nuo objekto, tikslo ir aplinkybių. Praktikoj veikimo gerumas dažniausiai pareina nuo tikslo. Jei pats veikimas savyje būtų nei blogas nei geras, geras tikslas padaro jį geru. Jei pastangos būtų ir be pasisekimo, geras tikslas padaro jas Dievui maloniomis. Priešingai, jei tikslas yra blogas, jis sugadina, kad ir geriausį veikimą.

Norėdami įpratinti vaikus į paklusnumą tėvams, kaikurie katekętai šitaip argumentuoja vaikams:

Kuomet tu buvai mažas kudikėlis, tu negalėjai sau nieko gero padaryti taippat, kaip dabar tavo mažasis brolis ar sesuo, Tavo tėvas ir motina davė tau valgyti, tave aprėdė, parūpino tau šiltą trobą. Žiūrėk, kaip jie tave myli, kiek jie tau gero yra padarę! Žiūrėk kaip tu delto turi juos mylėti, jų klausyti, daryti tai, kas jiems patinka! Tu turi jų klausyti ir delto, kad tas klausymas yra ir tau pačiam naudingas, nes tėvai geriau už tave žino, kas tau naudinga, o kas ne. Tėvas vaikui sakė: padėk, vaikeli, peilį Bet vaikas neklausė ir perpjovė sau pirštą. Kitą kartą motina vaikui sako: vaikeli dar nevalgyk obuolių, jie dar neprinokę, neprinokusius bevalgydamas susirgsi. Vaikas motinos neklausė, valgė neprinokusius obuolius, susirgo, iškentėjo daug skausmų ir numirė. Jei vaikai būtų klausę, būtų išlikę nuo tų nelaimių.

Kadangi tėvai jums yra tiek gero padarę, jūs, vaikai, turite savo tėvus mylėti, juos gerbti, o pasenusius globoti taippat, kaip jie globojo jumis.

Visame tame pamokinime nėra nieko viršgamtiško, viskas čia paremta egoistiniais motivais.

Visai kitaip reikia aiškinti, jei nori vaikus įpratinti, kad jie veiktų dėliai viršgamtiškų motivų.

„Dievas tas mūsų dangiškasis Tėvas, kurs mus labai myli, davė mums tėvą ir motiną, kurie mumis rūpintųs, mus globotų, augintų, mylėtų. Delto Dievas mums įsakė savo tėvus mylėti, juos gerbti ir jų klausyti.“ Cia galima papasakoti Juozapo ir jo tėvo Jokubo istoriją, apie Dovydą ir jo sūnų Absolomą, apie Kristų, kurs buvo paklusnus savo tėvams ir t.t.

Galime naudotis ir pasauliniais motivais. Sakysime, kad tokios nuodėmės įvaro žmogų į sunkias ligas ir nelaimes ir t. t. Bet tie pasauliniai motivai turi būt antroje vietoje. Reikia vai-

kams aiškiai parodyti, jog nelaimės yra nuodėmių pasekmė, o laimė dorybės užmokesnis, kurį Dievas teikia už gerus darbus. Tos nelaimės, kurios yra blogų darbų pasekmė, yra priemonės, kuriomis Dievas žadina žmones pakilti iš blogybių.

Nelaimės, kurias kenčia gerieji yra Dievo duotoji proga atsimokėti už savo nuodėmes šitame gyvenime ir nusipelnyti didesnio užmokesnio amžiname gyvenime.

Jei neteisingieji gyveno laimgje, Dievas jiems užmoka šiame gyvenime už padarytąjį gerą, kad ateinančiame gyvenime paskyrus jiems bausmę.

Galingu veikimo motyvu yra Dievo teisybė. Ji sukelia mumyse baimės ir vilties ir tuo mums padeda nugalėti mūsų išganymo priešininkus. Bet šitas motyvas nėra pats augščiausis. Aukščiausis motivas yra Dievo meilė. Tas motivas turi būt giliai įdiegtas į vaikų širdį. Jis yra Dievo apreiškimo centras, augščiausis Dievo įsakymas. Katekizmo mokytojas turi visas pastangas dėti, kad įpratintų vaikus veikti dėliai Dievo meilės. Šv. Augustinas sako, kad visas katekizmo mokinimas turi vaikams rodyt, kaip Dievas mus myli, ir kaip mes turime Dievą mylėti.

Kaip sužadinti ir uždegti vaikų širdyse Dievo meilės ugnį? Geriausiai tai pavyksta parodant, kaip Dievas žmogų myli. Dievo begalinė Išmintis nerado geresnio kelio į žmogaus širdį, kaip meilė. Dievo meilė aiškiausiai pasirodė mūsų atpirkime, Kristaus kančiose ir mirime už mus.

Jei kateketa sugeba vaikams tinkamai išrodyti Dievo meilę, pasekmė yra tikra. Anot šv. Augustino nieks taip nesužadina meilės, kaip meilė, kuria mus Dievas myli.

Didžiausia kliūtimi Dievo meilei ir dvasiškam gyvenimui aplamai yra žmogaus puikybė. Šv. Augustinas, tas didis pirmųjų amžių kateketa, pataria būtinai išaiškinti vaikams, kad didžiausiu blogo šaltiniu yra puikybė taippat, kaip didžiausiu gero šaltiniu yra Dievo meilė ir nusižeminimas.

Jei, nežiūrint į visas pastangas, nepavyksta uždegti vaiko širdyje Dievo meilės, žiūrėk ar ten nėra puikybės, tos didžios Dievo meilei kliūties. Kadangi kiekvieno žmogaus širdyje nuo pat mažens yra puikybės užmazgų, delto kateketa turi pratinti vaikus į nusižeminimą.

Reikia saugotis dviejų kenksmingų kraštutinumų: užmiršti Dievo teisingumą ir bematyti tik vieną Jo gailestingumą, arba bematyti tik vieną teisingumą, o užmiršti Dievo gailestingumą.

Kateketa privalo apginkluoti vaikus prieš viršutinius ir vidujinius išganymo priešininkus. Tik reikia atsiminti, kad dora yra gyvenimo vainikas. Tą vainiką žmogus teįgija kovodamas su pagundomis ir jas nugalėdamas. Delto kateketa turi išaiškinti vakams pagundas ir kaip jas nugalėti, kaip išrauti blogo šaknis. Kateketa neturi užmiršti, jog ir vaiko dorybė turi viršutinių ir vidujinių priešininkų, kurias reikia nugalėti. Delto kateketa turi išauklėti vaiką ne į ištižusį nusileidėlį, bet į drąsų kovotoją su blogu.

Kateketas privalo aiškiai nurodyti priemones, kuriomis vaikas galėtų nugalėti savo sielos priešininkus. Kateketo užduotis yra išauklėti vaikus, kad jie būtų tvarkingi, darbštūs, nes darbas yra prigimimo ir paties Dievo uždėtoji žmogui priedermė. Ir Kristus, ir apaštalai yra darbštumo pavyzdžiu. Darbštumas padeda tapti prakilnesniu, suteikia medegiškos gerovės.

Tinginystė ir apsileidimas yra didžiu įvairių blogumų šaltinis, socialių bei individualių nelaimių versmė. Jau nuo pat mažens vaikas turi būt pratinamas padėti tėvams lengvesniuose darbuose, tvarkingai ir tiksliai dirbti dėlei viršgamtiškų motivu. Vaikas turi įprasti į tvarką: visuomet turi būt tvarkoj jo drabužiai, knygos ir t.t, kiekvienas darbas turi būt atliktas savo laiku.

Tos tvarkos nereikia mainyti be didžio reikalo. Kitaip išauga karta žmonių be valios, kurie tesugeba vadovautis tik ūpu. Tokie žmonės nieko didžio nenuveiks.

Reikia įpratinti vaikus tinkamai naudotis ir atilsiu. Atilsis turi but savyje geras. Visi blogi atilsiai, kaip šit vakaruškos, turi būt panaikinti. Atilsis turi būt atatinkamas o ne perdidelis. Poilsis turi atatikti žmogui: kitoks berniukams, kitoks mergaitėms, jis turi atatikti amžiui, vietai ir t.t.

Kateketa turi stengtis palenkti vaikus į paklusnumą. Juk nieko nepadės visos kateketo pastangos, jei mokiniai jo neklausys. Reikia įpratinti, kad vaikai visupirmu klausytų savo tėvų ir auklėtojų. Kuomet vaikas labiau paauga, paklusnumo ribos turi būt vis labiau praplečiamos tiesa ne tam, kad vaiką įpratinus sauvaliauti, bet tam, kad jį įpratinus į savystovumą. Įpratinti vaiką tinkamai savystoviai veikti yra viena iš auklėjimo užduočių Kitaip mokinys išaugs į silpnavalį, kurs pasiduos bet kokiam vėjui, pučiančiam į vieną ar į kitą šalį.

Praplėsti paklusnumo ribas galima šitaip: labiau paretinti įsakymus, užuot įsakius, dažnai pasitenkinti išreiškimu savo noro, arba patarimu, paaiškinti įsakymo priežastis ir t. t, žinoma, jei jos yra klausiamos ne kritikavimui. Suaugusiems reikia palikti laisvę pasirinkti pašaukimą.

Reikia vaikams įkvėpti pasibjaurėjimą nuodėmių prieš skaistybę. Aiškinant šeštąjį įsakymą, iš vienos šalies reikia elgtis labai atsargiai, gerai apgalvojus, o iš kitos šalies nepasitenkinti nieko nepasakančiais išaiškinimais, kaip šit: vaikai, negalite nieko daryti, ko sarmatytumėtės tėvų akyvaizdoj.

Geriausiai vyksta aiškinti tą įsakymą atskirai berniukams, atskirai mergaitėms. Galop reikia vaikams įsakyti, kad jie klaustų tėvų, ar kunigo per išpažintį, kuomet tik abejos, kas šitoje srityje yra nuodėmė, o kas ne.

Niekas kitas, anot Jean Paul'io betariant, negali suteikti religijos, vien tik tas, kurs pats ją turi. Kateketo priedermė yra padaryti katekizmo mokinimos vaikams lengvą ir malonų, įgyti vaikų meilę. Kateketas privalo palaikyti discipliną. Prie disciplinos priguli reguliarus pamokų lankymas, laiku į jas atėjimas.

Per pamokas nieko negali būti, kas kliudo vaikų domesį. Tinkamas vaikų užsilaikymas per katekizavimą, tinkamas sėdėjimas, yra būtinai reikalingi, rankos turi būt padėtos ant pulpito.

Kateketa turi būti toje vietoje, iš kur jis galėtų matyti visus savo mokinius.

Discipliną išlaikyti padeda tinkamas paties kateketo užsilaikymas, jo veido išreiška, jo stovyla, jo drabužiai. Tegu kateketas nei kuomet neužsidega piktumu. Pagaliaus ir bausdamas jis turi išlaikyti pilną ramumą.

Niekuomet negalima vaikų išjuokti, ar jų išpravardžiuoti. Neprisideda prie discplinos užlaikymo ir perdažnas vaikų perspėjimas.

Kateketas tuiri savo pamoką taip sutvarkyti ir aiškinti, kad vaikų domėsis būtų pririštas prie jo žodžių. Vaikų susidomėjimu kateketas gali matuoti savo mokėjimą mokinti.

Kas neramiai užsilaiko ar neklauso, tą reikia pasodinti arti savęs, dažnai klausti, ypač tuomet, kada pamatai jį nebeklausantį. Kad ir deliai mažo neramumo reikia rimtai pažiūrėti į tą vaiką, paklausti, ko nori, jei ir tai negelbsti, tuomet reikia jį nubausti. Pasekmingiau už pabaudimą veikia privatus su juo apie tai pasikalbėjimas, pagyrimas, jei jis bent kokį laiką saugojos nuo tos ydos.

Labai svarbu, kad kateketas mokėtų pedagogijos dėsnių, kaip elgtis su vaikais, kaip palaikyti jų uolumą, kaip įsakyti ir tt.

Įsakymai turi būt taip duodami, kad mokinys mielai jų klausytų, kad paklusnumas nebūtų jiems nepanešamu jungu.

Pagyrimas ar pabauda turi sustiprinti vaiko valią ir pasiryžimą geriau daryti. Girti ar bausti reikia tik už tikrus nuopelnus ar tikrus nusižengimus, o ne už tai, kad vaikas turi kokius prigimimo nepriteklius.

Bausti reikia retai. Bausti ar girti reikia proporcionaliai, sulig nusipelnymo. Kuomet vaiką pagiri, ar apdovanoji už gerą elgimos, už darbštumą ir t. t., primink, kad tas jo gerumas patinka Dievui. Jei baudi už kokį blogą, paaiškink, kad tas blogas Dievui nepatinka.

Jei kateketa papiktina vaikus kokiu savo netikusiu pasielgimu, tas papiktinimas lieka paprastai visam vaikų amžiui.

Norėdamas pasiekti vaikų širdį, kateketas privalo būti ne vien dievotas, bet ir mylėti vaikus. Ir Dievas pirma žmonės numylėjo, kad įgytų jų meilę. Ir šv. Augustinas sako, kad labiausiai kateketui yra reikalinga Dievo meilė, įpiltoji į mūsų širdis. Reikia, kad kaleketas taptų mažutėliu tarp mažutėlių, sirgtų su sergančiais, bijotų ką nors užgauti, prie vienų nusilenktų, kitus paguostų, kitus pabaustų, nėvienam nebūtų priešininku, visiems būtų motina, vykdindamas Dievo valią, ieškotų ne savo garbės, bet amžino išganymo.

Meilė turi būt ne partinė. Vien tik naturalė meilė myli ypač tuos vaikus, kurie pasižymi naturalėmis dovanomis: turi

didesnių gabumų, yra malonesni ir t.t. Viršgamtiškoji meilė, kuria kateketas privalo mylėti vaikus, ypatingai myli silpnesnius, nelaimingesnius, našlaičius ir t. t.

Didis kateketas Mey sako. „Kiekvienas kateketas vaikms yra Dievo pasiuntinys, kad skelbtų tiesą, kuri yra iš dangaus ir veda į dangų. Ta jo augšta pasiuntinybė turi būt išreikšta visame jo pasielgime, visuose jo žodžiuose. De iai to savo rimtumo ir vaikų jis tenevadina kitaip, tik pilnu vardu. Jonai, Petrai, Ona ir t.t.

Kateketa turi būt linksmas, katekizuoti mielai ir maloniai. Tai yra kitas būdas patraukti vaikus ir padaryti jiems lengvą ir malonų katekizmo mokinimos. Jei kateketas yra piktas, susiraukęs, jei jis pats katekizavimo nemėgsta, toks kateketas veikia į vaikus, kaip pašalai į jaunus diegus. Tas katekizavimo mėgimas turi būt ne paviršutinis, bet ir vidujinis, tikrai esąs kateketo širdyje. Tiktai toks mėgimas tegelbsti katekizavime.

Kad vyktų mokinimos, kateketas turi sužadinti vaikuose įdomavimos tikėjimo tiesomis. Tam labai daug padeda kunigo uolumas. Kuomet vaikai mato augštesnį asmenį bekalbant apie tikybos dalykus su uolumu ir karštu įsitikrinimu, tai vaikuose žadina susiinteresavimą.

Kada vaikas pabaigia katekizmo mokslą, jis privalo jau turėti tikrą valios pakraipą į katalikiškosios doros pusę. Dievui tarnavimas, Jo įstatymų papildymas turi būti jam kelrodžiu.

Dažnai pasitaiko, jog tėvai atveda mokintis vaikus jau aptvirkusius, sugedusius, visai nelinkusius į mokinimos katekizmo tuomet kateketas tikrai patyria sunkumų: „Euntes ibant et flebant, mittentes semina sua“. Bet reikia atsiminti, jog tas darbas yra ne išmatuojamos svarbos, tas darbas yra pamatinis, nuo jo daugiausiai pareina vaikų ateitis. Tas darbas galop yra labai dėkingas: „Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos“.

Literatūra. Kas norėtų plačiau susipažinti su katekizavimo metoda patarčiau šituos veikalus:

P. Gražbylys. Trumpas rankvedis katekezos ir omilijų apsakynėtojams. Pirmoji ir antroji dvas iškalbos dalis—Kateketika ir omiletika Tilže 1904

Kun. J Skruodyz Religijos mokymo metodika Vilnius 1920

Ackermann Leopold, Der katholische Schulgottesdienst, Paderborn F. Schoeinngh.

Baier Dr. J. Methodik des Unterrichts in der katholischen Religion. Wuerzbutg. Bucher.

Bauschke, Methodik des katholischen Religionsunterrichts. Breslau, Aderholz.

Buergel Schulrat, Die biblischen Bilder, Freiburg Herder.

Buergel, Geschichte des Religionsunterrichts in der katholischen Volksschule, Gotha, Thienemann.

Buergel, Geschichte und Methode des katholischen Religionsunterrichts Duesseldorf, Schwann.

Buergel Schulkunde Katholische Ausgabe. Breslau, Hirt.

Eising Die katechetische Methode vergangener Zeiten in zeitgemaesser Ausgestaltung. Wien, Kirsch.

Ernesti, Methodik des Religionsunterrichts. Paderborn. F. Schoeningh.
Foerster Fr. W. Jugendlehre. Berlin. Reimer.
Gatterer Prof. Dr. M. Katechetik und Methodik. Insbruck, Rauch.
Goettler Prof. Dr. J. Einheits—Religionsplan. Kempten, Koesel.
Goettler Prof. Dr. J. Der Muenchener katechetischer Kurs 1905. Kempten, Koesel.
Hartmann, Anschaulichkeit im Religionsunterricht. Kempten, Koesel.
Heilmann Dr. Karl., Der Missionsunterricht in der Volksschule nach Theorie und Praxis. Breslau, Hirt.
Heilmann Dr. K. Besondere Unterrichtslehre oder Methodik des Unterrichts. Katholische Ausgabe Leipzig, Duerr.
Katschner, Katechetik. Graz, Moser.
Katechetische Blaetter. Kempten, Koesel.
Kelner Lorenz, Schulkunde. Essen, Baedeker.
Knecht, Praktischer Komentar zur Biblischen Geschichte mit einer Anweisung zur Erteilung des biblischen Geschichsunterrichts. Freiburg, Herder.
Krieg C. Dr. Prof. Katechetik oder Wissenschaft vom kirchlichen Katechumenate Freiburg, Herder
Meunier, Die Lehrmethode im Katechismusunterrichte. Koeln, Bachem.
Nadler, Ratgeber fuer Volksschullehrer. Langensalza, Beyer und Soehne.
Noser, Katechetik Freiburg, Herder.
Schoeberl, Lehrbuch der katholischen Katechetik Kempten, Koesel.
Schubert, Zur Reform des Kateechismus und der Katechese. Paderborn, Schoeningh.
Spirago, Lehrbuch der speziellen Methodik des katolischen Religionsunterrichts Lingen a. Ems, van Acken.
Teseh Handbuch der Methodik. Bielfeld, Velhagen Klasing.
Tibanzl, Soziale Praxis im katechetischen Unterricht. Muenchen, Hoefling.
Valerian Neue Wege im Religionsunterricht. Wuerzburg, Bucher.
Von der Fuhr, Der Religionsuuterricht in der Volksschule. Koeln, Bachem.
Weber Dr. Ant. Die Muenchener katechetische Methode. Kempten Koesel
Wiener paedagogischer Kurs 1905. Wien Perkman.

Spaudos klaidų atitaisymas:

7 puslapyj nuo viršaus 16 eilutėj pasakyta: Tokiomis **pamatuotomis**, o turi būt tokiomis **pamatinėmis**.

9 puslapyj 8 eilutėj nuo galo pasakyta **nusidurti**, o turi būt **susidurti**.

Nr. 1281.

Imprimatur.
Caunae, die 21 martii 1924 an.
† *Franciscus Epps Samogitiens.*
(L. S.)